№ 282 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 22 **1904** ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 22 № 282

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1905** ԹՒԱԿԱՆԻՆ

(33-ՐԴ ՏԱՐԻ)

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներին յաջորդող օրերից:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 րուբլի, եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի:

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն): Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից:

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Դեկտեմբերի 20 ին կնքեց իր մահկանացուն Թիֆլիսում 76 ամեայ հասակում

ԵՂԻՍԱԲԵԹ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԹԻՄՈՒՐԱՋԵԱՆԸ

Այս մասին հանգուցեալի որդիքը՝ Կարապետ և Յովհաննէս Սիմէօնեան Թէմուրազեանները խորին վշտով յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին: Ամբիծը կը կատարվի դեկտեմբերի 22-ին, երեկոյեան $6^1/_2$ ժամին, իսկ յուղարկաւորութիւնը —դեկտեմբերի 23-ին, հինգշաբթի օրը, առաւօտեան ժամի 10-ին՝ իր բնակարանից— Կուկիա, Եագօնօվսկայա փողոց № 8, դէպի Հալաբարի ս. Կարապետի եկեղեցին: Թաղումը տեղի կունենայ Խօջիվանքի գերեզմանատանը: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պօրտ-Արտուրը. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Թատրօն և երաժշտութիւն. Նամակ Ախալցխայից. Նամակ Կողբից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. 52,000 անտէր երեխայ:

ՊՕՐՏ-ԱՐՏՈՒՐԸ

Հեռագրական գործակալութիւնը վերջին ժամանակները հաղորդեց լուրեր Պօրտ-Արտուրի շուրջը գտնվող նշանաւոր մարտկոցների անկման մասին. իսկ այսօրվայ հեռագիրները յայտնում են, որ ռուսաց բերդապահ զօրքը դադարեցրեց իր պատերազմական գործողութիւնները:

Մենք կը սպասենք մանրամասն և հաւաստի գեկուցումների, որպէս զի կարող լինենք մեր ընթերցողներին հաղորդել Պօրտ-Արտուրի շուրջը կատարված եղելութիւնների մասին: Իսկ այսօր առաջ կը բերենք հեռագրական գործակալութիւնների տուած մի քանի տեղեկութիւնները:

Եապօնական կայսրի յանձնարարութեամբ մարաջախտ Եամագատան հեռագրել է Պօրտ-Արտուրի եապօնական պաշարող զօրքի հրամանատար գեներալ Նօգիին հետեւեալը. «Միկադօն, բարձր գնահատելով գեներալ Ստէսսէլի ցոյց տուած անձնուիրութիւնը և հաւատարմութիւնը իր հայրենիքին, ցանկութիւն է յայտնում, որ Ստէսսէլին մատուցվեն պատշաճաւոր յարգանքներ»:

Հեռագիրները հաղորդում են, թէ ահագին տպաւորութիւն գործեց Բերլինում ռուսաց զօրքի դիմադրութեան վերջ տալու լուրը, որ հրատարակել է «Local Anzeiger» լրագիրը իր յաւելուածական թերթում: Բերլինում խոստովանում են Ստէսսէլի և նրա զօրքի հերոսական արտակարգ ջանքերը:

Եապօնական դեսպանութիւնը Լօնդօնում հրատարակեց Տօկիօից ստացած մի հեռագիր, որի մէջ ասված է հետեւեալը. «Գեներալ Նօգի զեկուցանում է, որ գեներալ Ստէսսէլի առաջարկութիւնները ընդունված են: Բերդի յանձնելու կարգը և ժամանակամիջոցը կը որոշվեն բանակցութիւններով, որոնք տեղի կունենան երկու կողմերի լիազօրների միջև»:

Հեռագրական գործակալութիւնները, անկասկած, օգտվում են միայն այն տեղեկութիւններից, որոնք ստացվում են եապօնական աղբիւրներից: Եւ անշուշտ շատ կարևոր են այն զեկուցումները, որոնք արված են եապօնական պաշտօնական շրջաններից: Շուտով հեռագիրները մեզ տեղեկութիւն կը տան այդ զեկուցումների մասին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Միայն եւրօպական Ռուսաստանում (94 միլիօն բնակիչ) իւրաքանչիւր տարի երեխաներ մեռնում են, մինչև 1 տարեկան —1,196,674, մինչև 5 տարեկան—1,858,850, մինչև 15 տարեկան—2,100,757: Հասակաւորները տարին մեռնում են 981,044: Այժմ մի փոքրիկ համեմատութիւն ուրիշ երկիրների հետ: Նօրվեգիայում 1000 ծնվածներից մինչև 1 տարեկան հասակը մեռնում են 96 մանուկներ, մինչդեռ Պերմի նահանգում նոյն թւից մեռնողների թիւը հասնում է 455 ի: Հաշւած է որ Ռուսաստանը, եւրօպական ուրիշ երկիրների հետ համեմատած, տարեկան $1^1/_2$ միլիօն երեխայ աւել է կորցնում:—Ի՞նչ Բեթլեհէմի ջարդ կարող է նմանվել այս կոտորածին: Եւ ի՞նչ համաճարակ հիւանդութիւն կարող է այսքան ահաւոր լինել, քանի որ 1887—1892 թւականներին խոլերայից մեռել են ընդամենը միայն 385,000 մարդ: Համաճարակների այս զոհերի թիւն էլ, ի հարկէ, այսքան մեծ է—տգիտութեան, նախապաշարմունքների անողոք բռնակալութեան շնորհիւ: Ահա ինչ են ասում թւանշանները: «Новости» լրագիրը, խօսելով այդ կոտորածի մասին, տեղեկութիւններ է տալիս թէ ինչ է արված մինչև այժմ՝ գժբախտութեան առաջն առնելու համար: Դեռ 1886 թւին, մինիստրական կարգադրութեամբ, մի առանձին յանձնաժողով էր կազմված: Յանձնաժողովը կարծում էր թէ հողը և ջրերը առողջացնելու համար հարկաւոր են ահագին աշխատանքներ, որոնց արժողութիւնը հաշւած էր 600 միլիօն րուբլի: Բացի դրանից, ծրագրվում էր կազմել մի կենտրոնական հիմնարկութիւն, որ իշխանութիւն ունենար հարկադրական միջոցներով մաքառելու համաճարակների և մահացուն տարածող վատ պայմանների դէմ:

Այս նախագիծը չիրականացաւ—և փառք Աստուծոյ որ այդպէս եղաւ: Եւ իրաւ, ինչ կարելի է անել կարգադրութիւնների միջոցով կեանքի այն պայմանների վերաբերմամբ, որոնք դարերով հաստատվել են գիւղացիների մէջ, որոշ հայեացքներ, նախապաշարմունքներ են արմատացրել: Մանուկների մահացութեան դէմ կռւելու համար, ինչպէս նկատվել է բժիշկների Պիրօգովեան համաժողովներից մէկում, անհրաժեշտ է առողջացում մտցնել ոչ միայն ազգաբնակութիւնը շրջապատող արտաքին բնական կամ արհեստական կերպով ստեղծված պայմանների մէջ,—անհրաժեշտ է առողջացում և ներքին պայմանների մէջ, ուր սաստիկ արմատացած են վնասակար սովորութիւններ, հաւատալիքներ, նախապաշարմունքներ: Սրանք են կերակրելու կործանիչ միջոցները, բնակարանների կեղտոտութիւնները և այլ այսպիսի բաներ պահողպահպանողները:

Այս կողմից մի շատ պայծառ օրինակ տալիս է մեզ մեր հարեւան Շվէցիան: Այնտեղ ընդհանրապէս 1000 հոգուն գալիս է 17 մահ, մինչդեռ Ռուսաստանում հազարին 35 է գալիս, իսկ առանձին վերցրած տեղերում և աւելի: Եւ սակայն 80 տարի առաջ Շվէցիայի սանիտարական դրութիւնը բէշ բանով էր տարբերվում Ռուսաստանի դրութիւնից: Ի՞նչն է պատճառը, որ հասցրեց Շվէցիան այսքան զարմանալի բարձրութեան: Ամեն ինչ արաւ լայն, կեանքի բոլոր կողմերը գրկող կուլտուրան, որի վրայով տէրս ազգաբնակութիւնը տանում էին լուսաւորված դասակարգերը, հասցնելով նրան մինչև ժողովրդական համալսարանները: Այժմ ազգաբնակութիւնը ինքը, գիտակցաբար և վարժ կերպով, հոգ է տանում հասարակական առողջութիւնը պահպանելու մասին, և այս գործի վերաբերմամբ եղած բոլոր ցուցմունքները արագ թափանցվում են կեանքի մէջ, արագ իրագործվում են:

Օրինակը պարզ է և համոզիչ: Եւ միթէ կեանքի մէջ երբ և իցէ պակասել են փաստեր:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

52,000 ԱՆՏԷՐ ԵՐԵԽԱՅ

Անտէր երեխաներ ամեն տեղ կան, և շատ: Կարող է լինել 52, կարող է լինել 152, կարող է լինել, վերջապէս, և 500, բայց ոչ 52,000 միանգամից՝ մի քաղաքում, այն էլ անտէր, անտիրական, փողոցներից հաւաքած:

Այո, այդ վիսուն երկու հազար անտէր երեխաները այսօր կան և ունեն մի հայր:

Մի հայր միայն:

Նա ապրում է Լօնդօնում և մենք ծանօթացանք նրա հետ, շնորհիւ տիկին Ե. Պ.-ի «С.-Пет. Вѣд.» լրագրի էջերում:

Ախորժելի է մեզ համար ծանօթացնել նրա հետ և «Մշակի» ընթերցողներին:

Այդ երջանիկ հօր անունը Բերնարդօ է, ինքը բժիշկ:

Մի մարդ, որի մէջ ամփոփված են և նուրբ զգացմունք, և երկաթէ կամք, և գաղափարական գործունէութիւն: Այդ օրինակ մի մարդու երկրորդ տիպը հազուագիւտ է մեր նիւթապաշտ, եսական կեանքի մէջ:

Բժիշկ Բերնարդօն կարող է ծառայել իբրև կենդանի օրինակ այն բանի, թէ որպիսի մեծ և հանրաշահ արդիւնքներ կը տայ մի հասարակ մարդու նախաձեռնութիւնը որ և է բարի գործի մէջ, եթէ այդ գործին մենք խոչընդոտներ դնելու փոխարէն օգնենք իւրաքանչիւրս մեր ույժերի չափ:

1866 թուականում բժիշկ Բերնարդօն մի աղքատ, միայնակ, երիտասարդ ուսանող էր բժշկական ֆակուլտէտում: Նա տեսաւ մի անգամ, ճանապարհի վրա, մի փոքրիկ տղայ, անտէր, աչքից թողնված մի տղայ, որը գլուխ դնելու տեղ չունէր: Տեսաւ և տարաւ նրան իր բնակարանը: Նրա գլխում միտք յղացաւ փողոցի երեխաները մէկ մէկ հաւաքել իր մօտ և դասերից ազատ րօպէները նուիրել նրանց ուսուցման և կրթութեան:

Մտածեց ու սկսեց:

Առաջին դասը աւարտելուց՝ երեխաներից մէկն էլ խնդրեց իր «հօրը», բժշկին, թողնել նրան իր մօտ և չարձակել նրան, որովհետև ստիպված պէտք լինի գիշերը անց կացնել փողոցում և, հաւանականօրէն, ընկնել ոստիկանի ձեռքը:

Այս օրից սկսած՝ երիտասարդ Բերնարդօն շրջում էր գիշերները Լօնդօնի արևելեան աղքատ քաղաքամասը և ժողովում ստանդական, թափառաշրջիկ, աղքատ, անտուն երեխաներ:

Այդ օրից անցել է 38 տարի. այսօր Լօնդօնում ամենքը նրան, բժիշկ Բերնարդօին, կոչում են «the fostér-father of nobody's children» այսինքն՝ «հայր անտէր-երեխաների»: 38 տարվայ ընթացքում նա հաւաքել է փողոցներից, մաքրել է, բժշկել է, կրթել—սովորեցրել է 52,000 ընկած, ճակատագրի կամքին թողնված, անհայր—անմայր երեխաներ:

Այսօր նրա խնամատարութեան տակ գտնվում են 10,000 երեխաներ, որոնց նա տալիս է ոչ միայն ապաստան, ոչ միայն սովորեցնում է գրել—կարդալ և արհեստ, այլ և, որ գլխաւորն է ու արժանաւորը, պատրաստում է նրանց ազնիւ և օգտակար կեանքի համար:

Այսօր նա շինած—պատրաստած ունի 100 տանից աւելի, որտեղ բժշկվում և կրթվում են նրա երեխաները: Այժմս էլ շարունակ նա կառուցանում է միշտ նոր և նոր տներ:

Այս ահագին գերդաստանի հօր տարեկան բիւջէն հասնում է 200,000 ֆ. ստերլինգի, այն է՝ երկու միլիօն րուբլու: Առաջին լումայն, 28 ֆարտինգ, մօտաւորապէս 17 կոպ., տուեց այս մեծ գործի համար մի աղքատ աղախին, այն օրը, երբ երիտասարդ ուսանողը կրակոտ քարոզներ էր արտասանում Լօնդօնի ապականված փողոցներում՝ անմեղ զոհերի փրկութեան առիթով:

Ընկած երեխաների փրկութեան գործը սկսելիս բժիշկ Բերնարդօն ղեկավարվում էր երեք հիմնական գաղափարներով. 1) որ քաղաքային ծակ ու ծուկերից դուրս հանած երեխաները ստանային կրթութիւն գլխաւորապէս գիւղի մէջ, մաքուր օդում. 2) որ աքսեցող և անառակ շրջանից փրկված երեխաների վիճակը ապահովված լինի նորից առաջվայ շրջանը ընկնելուց. և 3) որ այդ երեխաները համախմբված չը գտնվին միասին, այլ, հնար եղածին չափ նրանք ապրեն ջոկ-ջոկ և նրանց տրվի զուտ ընտանեկան դաստիարակութիւն՝ հիմնված փոխադարձ հաւատի և սէրի վրա:

Այս գաղափարները գործի սկզբում շատերին թւում էին անիրագործելի և, մինչև անգամ, ցնորական: Սակայն 38 տարվայ յամառ և անդուլ աշխատանքով բժիշկ Բերնարդօն աջողեցրեց իրականութեան վերածել այդ ցնորք և ցնդաբանութիւն երեւցած մտքերը: Նա իր կողմը գրաւեց օգնականներ, որոնք իր նման ոգեւորված էին մարդասիրական և ողորմածութեան զգացմունքներով. նա ստեղծեց մի ամբողջ խումբ գործունեայ գործակալներ, ուսուցիչներ, դաստիարակներ և դաստիարակչուհիներ. գործակալները որոնում ժողովում էին Լօնդօնում և Անգլիայի ուրիշ քաղաքներում ճակատագրի կամքին թողնված երեխաներ, որոնք մեծ մասամբ վտիտ էին, թուլակազմ, հիւանդոտ: Նրանց շրջապատում էին առողջապահական և բարոյական պայմաններով, կազդուրում, կատարելապէս բժշկում և

տերը, որոնք ցոյց են տալիս թէ ոգիտուութիւնը մահ է և անպախտութիւն։ Ի՞նչ անել այդ աղէտի դէմ։ Մենք էլ ունենք մի խաւար, նախապաշարված ժողովուրդ։ Մեզանում ոչ ոք վիճակագրական տեղեկութիւններ չէ հաւաքել և հրատարակել, բայց մեր կեանքի հակառողջական սարսափելի պայմանները, մեր հին հասկացողութիւնները մաքրութեան, սնունդի մասին սև ու դժբախտ գրաւականներ են, որ մանուկների ջարդը մեզանում էլ պակաս ահաւոր չէ։ Մոսկալի չարիքի դէմ—այդ տգիտութեան դէմ—մենք պէտի կռուենք գոնէ այն միջոցներով, որոնք կան մեր ձեռքում։ Դրա համար պէտի զարգացնենք և տարածենք ժողովրդի մէջ առողջապահական ժողովրդականացրած մամուլը, գրականութիւնը, պէտի դասախօսութիւններ, հանրամատչելի զրոյցներ կազմակերպենք։ Ամենից իրականը, ամենից ազդուն տպագրական խօսքն է։ Չը պէտք է բաւականանալ մինչև այժմ արածով. հարկաւոր է խօսել, անդադար կրկնել, արծարծել այդ հիւանդոտ հարցի, այդ դժբախտ ջարդի բոլոր մանրամասնութիւնները, բոլոր պատճառները։ Փորձված, անուն հանած մասնագէտներ, փառք Աստուծոյ, մենք ունենք։ Եւ նրանք ջանք չը պէտի խնայեն մեր մանուկ սերունդը օրինականացած, բայց կսկծալի ջարդից կարելի եղածին չափ ազատելու համար։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Երգչուհի Պապայեանի վերջին ներկայացումը)

I

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 20-ին, Թիֆլիսի արքունական թատրոնում կայացաւ երգչուհի Պապայեանի վերջին ներկայացումը, որ մի և նոյն ժամանակ և նրա բենեֆիսն էր։ Թատրոնը ծայրից ծայր լիքն էր և նոյն իսկ դրված էին նոր աթոռներ։ Ներկայ սէզոնում թատրոնը դեռ այնքան հանդիսական չէր տեսած։ Տիրում էր տօնական տրամադրութիւն։

Հասարակութիւնը ընդունեց երգչուհուն սրտագին ողջոյններով, ծափահարութիւններով, գունաւոր տոմսերով և ընծաներով։ Ներկայացման ընթացքում մատուցվեցին եօթ ծաղկեայ պսակներ և կողովներ և երկու հատ թանկագին իրեր։

Թէև մի քանի օր առաջ յայտարարված էր, որ պէտի այդ օրը ներկայացվէր Գունօի «Ռոմէօ և Ջուլիէտտան», բայց ներկայացումից մի օր առաջ յայտարարվեց, որ պէտք է տրվի Վերդիի «Տրավիատան»։ Ինչպէս մեր ընթերցողները յիշում են, հէնց այդ օպերայով էլ սկսվեցին Պապայեանի այս տարվայ գաստրոլները Թիֆլիսում։

Պապայեան աշխոյժ և ոգևորված տրամադրութեան մէջ էր։ Ձայնը հնչում էր ազատ։ Մենք շատ առիթներ ենք ունեցել խօսելու երգչուհու ձայնի և խաղի մասին։ Այսօր առաջ կը բերենք մի քանի ընդհանուր նկատողութիւններ։

Թիֆլիսում Պապայեան հանդէս եկաւ տասն անգամ զանազան օպերաներում և ցոյց տւեց, որ նա առաջվանից աւելի եա կատարելագործել է իր երգը։

Պապայեանի ձայնը մաքուր է, հնչուն, գեղեցիկ, ախորժելի և սրտագրաւ։ Ձայնի այդ յատկութիւնը դարձնում է նրան գրաւիչ լսողի համար։ Նա յոգնեցնող, ձանձրացնող ձայն չէ, ինչպէս լինում են ուրիշ թէև ուժեղ, բայց մի որ և է աւելորդ տէմբր ունեցող ձայներ։ Պապայեանի ձայնը զարգացել է բարձր ռեգիստրներում յատուկ տեղերում նա առանձին տպաւորութիւն է գործում իր pianissimo-ով, որ ունի նուրբ և քնքոյշ արտայայտութիւն։

Պապայեան խուսափում է եղանակի կոլորացումներից, իր երգածին «աբէօզօ»-ի գունաւոր ձև տալուց։ Դա լաւ յատկութիւն է. բայց նա հասցրած է այն աստիճանի, որ երբեմն սառնութիւն է առաջ բերում նրա երգի վերաբերութեամբ։ Այնպիսի օպերաներում, որտեղ արիաների ոգին չափազանց մեծ է, ինչպէս Վերդիի օպերաներում, այդ հանգամանքը նոյն իսկ նպաստաւոր է, բայց այնպիսի օպերաներում, ուր եղանակներ համարեա չը կան և տեղի ունի միայն ռեչիտատիվ, այնտեղ առաջ է գալիս տպաւորութեան թուլութիւն։

Ինչ վերաբերում է խաղին, մենք կը ցանկանայինք, որ Պապայեանի խաղը աւելի խոշոր շարժումներով արտայայտվէր, քան լինում է առհասարակ։ Պապայեան միշտ խաղում է և խելացի է խաղում, բայց նրա շարժումները շատ անգամ աննկատելի են մնում հանդիսականների համար, որովհետև նրանք համեմատաբար մանր են, նկատելի մերձակայ նստածների համար։ Պապայեանի խաղը մօզայիկային խաղ է, մտածված, կշռած, բայց մանր և ոչ նկատելի փոքր ինչ հեռւում։ Այդ է պատճառը, որ երբ դուք բինօկլով չէք նայում երգչուհուն, ձեզ թւում է թէ նա քիչ է խաղում, քիչ է շարժվում, քիչ է փոխում իր դէմքի արտայայտութիւնը։ Բեմը պահանջում է աւելի շարժումներ, աւելի խոշոր արտայայտութիւններ։

Պապայեան չէ դիմում աւելորդ էֆֆէկտներին, ցիգանական ձևերի և աւելորդաբանութիւնների։ Դա մի արժանաւորութիւն է, որից զուրկ են մեծ մասամբ հարաւի երգիչները և նրանց թւում հայերը։ Պապայեան հաւատում է, որ հաւատարիմ մնալով երաժշտութեան կանոնաւոր պահանջներին, նա կը գնահատվի։ Եւ մենք ուրախ ենք, որ Թիֆլիսը միշտ նրան գնահատել է արժանաւորապէս։

Սիրող

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

—

Դեկտեմբերի 13-ին

Թէև վաղուց չէ, որ քաղաքիս յաջորդ է նշանակվել Սիոն վարդապետը, բայց բոլոր նշաններից երևում է, որ նա հետզհետէ աւելի յարգանք պէտի վայելէ Ախալցխայի հայ հասարակութեան թէ բարձր և թէ ստորին դասակարգերի կողմից իր քարոզների և ցոյց տւած գործունէութեան շնորհիւ։

Հայր փոխանորդը իր առաջին քարոզով հրաւիրեց հայ հասարակութեան համերաշխ ապրելու և գործելու թէ միմեանց և թէ դրացի ազգաբնակութեան հետ։

Բաւական ժամանակից ի վեր քաղաքիս մայր եկեղեցու երգեցողութիւնը կազում էր խմբապետ պ. Տէր-Կարապետեանցի հեռանալով։ Տրտունջներ էին լսվում ժողովրդի մէջ և մի և նոյն ժամանակ նրանք ցանկանում էին ամսական հանգանակութիւն անել իրանց մէջ և նորից հրաւիրել խմբապետին, բայց ոչ ոք չը կար այդ ցանկութիւնը իրագործող և ահա հայր փոխանորդը երկու օրվայ մէջ իրագործեց այդ ցանկութիւնը և այժմ նրա շնորհիւ մայր եկեղեցում երգում է բաւական կանոնաւոր քառաձայն խումբ։ Կիրակի օրվայ քարոզի մէջ հայր փոխանորդը յայտնեց իր շնորհակալութիւնը թէ հանգանակութեան մասնակցող անձինքներին և թէ մանաւանդ խմբին մասնակցող երիտասարդներին և օրիորդներին, որոնք յանձն են առել ամենայն յօժարութեամբ ձրի ծառայելու Աստուծու աճարին։

Մի և նոյն քարոզի մէջ համառօտ կերպով դուրս բերելով ախալցխացիներին լաւ ծանօթ Սեդրակեան սրբազանի արդիւնաւէտ գործունէութիւնը, հայր փոխանորդը շեշտեց սրբազանի վերջին յայտարարութեան վրա, որով նա դիմել էր ս. Սինօդին և խնդրել, որ ամուսնացող երիտասարդները բժշկական վկայական ստանան այսուհետև։ Հ. փոխանորդը ժողովրդին դիւրըմբռնելի խօսքերով բացատրեց, թէ որքան ժամանակակից պահանջ էր սրբազանի բարձրացրած հարցը, թէ դրա գործադրութեամբ որքան մատաղ կեանքեր պէտք է ազատ մնան թէ ֆիզիքական և թէ բարոյական ծանր փտածներից։

Ի վերջոյ հայր փոխանորդը մի ուրախալի լուր աւետեց ժողովրդին. արդէն մի քանի ունեւոր անձինք պատրաստականութիւն են յայտնել դրամական նուէրներ տալ քաղաքիս մայր եկեղեցու պարիսպը շինելու, որ կիսակատար դրութեան մէջ է գտնվում։ Շատ գովելի է նուիրատու պարոնների զոհաբերութիւնը. նրանք թէ հետևողներ ունենան։ Ցանկանում ենք հայր փոխանորդին կատարեալ աջողութիւն իր բոլոր բարի ձեռնարկութիւնների մէջ։

Դիտակ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասի կառավարչապետի դիւանը նոյեմբերի 12-ի թւականով արձակել է հետևեալ շրջաբերականը. «1897 ի մարտի 3-ին Կառավարիչ սէնատի անունով տրված Անուանական Բարձրագոյն ուկազի 7-դ կէտի համաձայն և համաձայն կառավարչապետի խորհրդի որոշման, կառավարչապետի ժամանակաւոր պաշտօնակատարը հարկաւոր դատեց Երևանի նահանգի Ալէքսանդրապօլ քաղաքի բնակիչ Յարութիւն Գէորգեան Խոխոեանին և Յովհաննէս Գէորգեան Սանոյեանցին արգելել անորոշ ժամանակով բնակվել Կովկասի սահմաններում, իբրև հասարակական կարգի և ապահովութեան համար վնասակար անձեր»։

—

Մի քանի արդիւնագործողներ անբարեխիղճ կերպով պատրաստած լինելով գլխաւոր ինտենդանտութեան պատուէրները Հեռաւոր Արևելքի բանակի համար, ինտենդանտութիւնը որոշել է հրատարակել այդ ֆիրմաների և տէրերի անունները։ Ամենից շատ անբարեխիղճ արհեստաւորներ երևացել են Վարշավայում։ (Русь)

—

Թիֆլիսի Դումայի դպրոցական յանձնաժողովն իր վերջին նիստում՝ քննելով ձայնաւոր պ. Կիպիանիի մեր ընթերցողներին արդէն յայտնի առաջարկը Թիֆլիսում երեխաներին ընդհանուր և պարտադիր ուսում տալու մասին, որոշեց խնդրել առաջարկի հեղինակին ներկայացնել նոյն հարցի մասին աւելի մանրամասն զեկուցում և յանձնել յանձնաժողովի քննութեանը։

—

Ստացանք հետևեալ նոր գրքերը. 1) Լիակատար բառարան հայերէնից ռուսերէն, կազմեց Յ. Դաղբաշեան, առաջին պրակ, Թիֆլիս, տպարան Մարտիրոսեանի, 1904 թ. գինն է 1 ր.։ Այդ պրակը պարունակում է միայն Ա. տառը, 2) Թշուառները, փոքրիկ պատկեր Յ. Եսայեանի, Թիֆլիս, տպարան «Հերմէս», 1904 թ. գինն է 8 կոպէկ։

—

Թիֆլիսի քարշակի անօնիմ ընկերութիւնը խնդրել էր քաղաքային վարչութիւնից թոյլտւութիւն շինելու մի նաւթանցք երկաթուղու կայարանից մինչև ընկերութեան կենտրոնական էլէքտրական կայարանը։ Անցեալ օրը քաղաքային վարչութիւնն իր պատշաճաւոր յանձնաժողովներով միասին նիստ անելով՝ ընդունել է քաղաքագլուխ պ. Վերմիշեանի առաջարկը—քաղաքը շինէ նաւթանցքն իր հաշւով և որոշ վճարով տայ ընկերութեանը հարկաւոր եղած մազութը։

—

Քաղաքային փոխադարձ վարկի կամ առհասարակ վարկային ընկերութիւնների ներկայացուցիչները առաջիկայ յունվար ամսին հաւաքվելու են Պետերբուրգ ընդհանուր ժողովի՝ վարկային բանկերի վիճակի մասին խորհելու համար։ Թիֆլիսի կրէդիտային ընկերութեան կողմից ժողովին մասնակցելու է վարչութեան նախագահ Պ. Ս. Ղամբարեանը։

—

Պետերբուրգի 6 դ գիմնազիան սկսել է գործադրել մի շատ համակրելի միջոց. նա կազմում է ուսուցիչների և սաներին ծնողների ընդհանուր խորհրդակցութիւններ։ Պետական ուրիշ դպրոցական հաստատութիւններ ուզում են օրինակ առնել 6-դ գիմնազիայից։ Այդ խորհուրդների քննութեան ընդհանուր հարցերի մէջ մտադրութիւն կայ դնելու և միջնակարգ դպրոցում մտցնելիք ցանկալի փոփոխութիւնների հարցը։ Սաների ծնողների կարծիքներն այդ հարցում մասնաւորապէս շատ գնահատելի կարող են լինել։

—

Տօմսկի տէխնօլօգիական ինստիտուտում գոյութիւն ունի պրօֆէսսօրներ ընտրելու հին սիստէմը։ Դա Ռուսաստանում միակ դպրոցական հիմնարկութիւնն է, ուր պահված է դասատու ընտրելու և ոչ նշանակելու ձևը։ «Слово» լրագիրը հաղորդում է, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը մտադիր է այժմ այդ կանօնադրութիւնը ընդհանրացնել բոլոր բարձրագոյն դպրոցական հաստատութիւններում։

—

Լայպցիգից մեզ գրում են. «Այս ձմեռային սեմէստրի սկզբին մեր հայրենակիցներից երկուսը՝ Արսէն Խաչատրեան (Հալլէում)

բաժանում գիւղերում ազգայ աշխատանքի համար։ Բժիշկ Բերնարդօին աջողվեց գրաւել և իր շուրջը ժողովել ինտելիգենտ կանանց եւ, որոնցից նա կազմեց մասնաժողովներ. այդ կանայք ամենայն յօժարութեամբ յանձն առան փրկված երեխաների խնամատարութիւնը, հսկողութիւնը. գիւղական քահանաներն էլ յարեցին այս վեհ մարդասիրական և հանրաշահ գործին։ Բժիշկ Բերնարդօի Լօնդօնում կառուցած տներում երեխաները, բացի գրագիտութիւնից, սովորում էին զանազան արհեստներ՝ համաձայն իւրաքանչիւրի ընդունակութեան, ճաշակի և հակամիտութեան։ Երեխաների մէջ խտրութիւն անել չը կար. տղայ թէ աղջիկ, ամենքը գտնում էին հաւասար ընդունելութիւն, հաւասար գորով։ Բացառապէս աղջիկների համար այժմս գոյութիւն ունի բազմաթիւ կոտէջներ, իւրաքանչիւրում 20-ական աղջիկ՝ «մայրիկի» կառավարութեան և հսկողութեան տակ։ Աղջիկների կրթութեան եղանակը կատարեալ ընտանեկան է. նրանց սովորեցնում են, թէ գրել-կարդալ, թէ կանացի զանազան արհեստներ։

Այսպէս՝ ֆիզիկապէս և բարոյապէս առողջացած երեխաներին ընդ միշտ հեռացնելու համար այն շրջանից, որի մէջ նրանք ծնվել ու ապրում էին, բժ. Բերնարդօն տարէց տաեր ուղարկում էր Կանադա։ Նրան աջողվեց այս եղանակով, ախտաւոր շրջանից կտրել և տեղափոխել բարեյաջող պայմանների մէջ և թարմ հողի վրա աւելի քան 15,000 երեխաներ։ Մինչև 1882 թւականը նա, փորձի համար, ուղարկում էր Կանադա երեխաներ փոքրիկ խմբերով, որոնց յանձնում էր իր աշխատակիցներից մէկի խնամատարութեան։ Եւ երբ նա համոզվեց իր ձեռնարկութեան բարի հետևանքների մէջ, նա սարքեց կանոնաւոր գաղթականութիւն հարիւրաւոր մանուկների։ Կանադայում ագարակատէրերը մեծ կարիք ունենալով աշխատող ձեռների՝ ընդունում են նրանց գրեթէ միմեանց ձեռքերից խլելով։ Բժ. Բերնարդօն չէ խզում նրանց հետ իր հայրական կապը. անընդհատ գրագրութիւնների միջոցով և շնորհիւ նրա գործունեայ և բարեխիղճ գործակալների՝ ստատիստիկան երևան է հանում, որ 15,000 գաղթական մանուկների միայն 2% տոկոսն է հանդիպել անաջողութեան՝ այս կամ այն անակնկալ հանգամանքների պատճառով։ Չը նայելով բժ. Բերնարդօի բազմաթիւ օգնականներին, աշխատակիցներին, գործակալներին և բազմատեսակ պաշտօնեաներին, չը նայելով նրա բազմաթիւ տներին և գրասենեակներին, ո՛չ մի տեղ, ո՛չ մի ժամանակ դուք չէք հանդիպի որ և է ձեւականութեան։ Նրա ապաստարանները կրում են հետևեալ վերնագիրը. «Տներ՝ միշտ բաց դռներով»։ Բաւական է, որ այդ տունը մտնել ցանկացողը անտէր լինի և որբ, փոյթ չէ, եթէ նա հիւանդ է, անդամալոյծ, բարոյապէս փչացած. այդպիսին ազատ մուտք ունի բժ. Բերնարդօի տան մէջ և սիրալիր ու քնքոյշ ընդունելութիւն։

Անշուշտ՝ այսօրինակ մի ահագին գործ իր կօլօսսալ հետևանքներով և արդիւնքներով պահանջում է մեծամեծ ծախքեր, այսինքն փող։ Բայց բժ. Բերնարդօն գործնականապէս ապացուցեց, որ փողը դեռ առաջին տեղը չէ բռնում այնտեղ, ուր գործը տանում է իր ուսերի վրա մի մարդ՝ արբած բուռն եռանդով և անսահման սիրով և, մանաւանդ, ոգևորված ընդհանուր համակրանքով և աջակցութեամբ։

Նայեցէք նրա ձեռնով հրատարակվող երկու պարբերական թերթերին. մինը՝ երիտասարդների, միւսը՝ հասակաւորների համար։

Բաւական է, որ բժ. Բերնարդօն՝ փոխանակ փքուն ֆրազներով կամ պաշտօնական տօնով կոչ անելու՝ ամենահասարակ և բարեկամական եղանակով յայտնէ իր ընթերցողներին, որ նա պատրաստվում է ճանապարհ դնել այս կամ այն տեղ այսչափ մանուկներ և որ սրա համար հարկաւոր է այսքան փունտ ստերլինգ. և ահա, հետևեալ օրը, ամեն կողմից թափվում են նրա սնդուկը երկպատիկ, հինգպատիկ աւելի գումարներ։

Մի ուրիշ անգամ նա յայտարարում է «բարեկամներին», այսինքն՝ իր ընթերցողներին, որ այս ինչ գիւղի մէջ նա անհրաժեշտ է համարում կառուցանել մի նոր տուն անտէր, հիւանդ երեխաների համար. և ահա, հետևեալ օրը, ամեն կողմից գալիս են առատ նուէրներ և փող, և հագուստ, ուտելիք, կահ-կարասիք, և այլն, և այլն։

Վերև յիշված թերթերը յաճախ լոյս են տեսնում պատկերազարդ։ Այստեղ դուք տեսնում էք հարիւրաւոր զուարթ պատկերներ, այստեղ դուք կարդում էք հարիւրաւոր տխուր, սրտաճմլիկ պատմութիւններ այն թըշուառ մանուկների, որոնք անողոք ճակատագրի կամքով պիտի փչանային, կորչէին անհետ, բայց որոնք բժ. Բերնարդօի ձեռքով ազատված են ընդմիշտ և ապահովված։

Ներկայումս բժ. Բերնարդօն դեռ ամրակազմ տղամարդ է, կենսունակ և երիտասարդական եռանդով լի։ Իւրաքանչիւր ոք նրա վրա նայելիս մեծ յոյս է տածում, որ նրա բարի և հզօր ձեռքի տակ պիտի անցնեն դեռ շատ ու շատ անտէր, բախտազուրկ երեխաներ։

Այո. 52,000 մարդկային հոգի խաւարի և ապականութեան ճանկերից փրկել և հասարակութեան համար պիտանի անդամ դարձնել։

Որպիսի՜ վեհ գործ։

Ի՜նչ երջանիկ մարդ։

Սերմացան

և Արտաշէս Աբեղեան (Մարբուրգ) իրանց դօքտօրական քննութիւնները տուին՝ ներկայացնելով հետևեալ դիսերտացիաները. առաջինը՝ «Speriotis Typhosa» բժշկական ֆակուլտետին և երկրորդը՝ «Die Geschichte der armenischen Übersetzung des Bibel's» փիլիսօփայական ֆակուլտէտին: Ի դէպ՝ պէտք է յիշել, որ մեր հայրենակիցներից շատերը արդէն պատրաստ են քննութեան, բայց նիւթականը պակասում է»:

—

«Новое Обозрѣніе» լրագրին դեկտեմբերի 19 ին Շուշուց հեռագրում են. «Այսօր, քաղաքի կենտրոնում, օրը ցերեկով, անհայտ զրօսնողների ներկայութեամբ, ատրճանակի հինգ հարուածով սպանվեց հարկերի վերատեսուչ Շչերբակօվը: Մարդասպանները՝ որ երկու հոգի էին, բազմաթիւ միջոցին կաբողացան փախչել»:

—

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը բացասաբար է վերաբերվել զիմնազոններից մէկի յարուցած միջնորդութեանը, որով խնդրվում էր ժողովրդական դպրոցների աշակերտներին և վարժուհիներին թոյլատրել տօն օրերին ներկայացումներ սարքել սաների մասնակցութեամբ:

—

Ֆրանսիական լրագիրները հաղորդում են, որ ֆրանսիական ակադէմիայի անդամ Բէրտըլօն իր վրա է առել Լ. Ն. Տոլստոյի կենդանութեան ժամանակ նրան արձան կանգնեցնելու համար կազմված յանձնաժողովի նախագահութիւնը:

—

«Слово»-ն գրում է, որ ներկայումս շատապով քննվում և մշակվում է ուժեղացրած պահպանութեան վիճակը ոչնչացնելու կամ պահելու խնդիրը: Լիապէս վստահելի լուրերի համաձայն՝ հարցը լուծվելու է փոփոխելու մտքով:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ սկսվեցին ցրտերը, ձիւնը ծածկել է շրջակայքը, և քաղաքում բռնում են սահնակներ»:

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ գրում են. «Դեկտեմբերի 14-ի գիշերը լոյս 15-ին գիշերվայ ժամը մէկու կէսին, երբ անյայտ անձիք ներս խուժելով այրի տիկին Խանում Սամուէլեանի ննջարանը, որտեղ քնած են եղել նրա երեք մատաղահաս աղջիկները, սկսել են արթնացնել նրանց: Բարեբաղդաբար, այդ օրը գտնվում են եղել դրանց մօտ հացթուխ և խմորանոց կանայք և վեց անձիք միաբերան սկսում են գոռալ: Չարամիտները լաւ ծանօթ լինելով տանը բնակվող անձանց թւին, երբ գտնում են երկու աւելորդ անձինք, շփոթվում են ու դուրս են փախչում, տանելով իրանց հետ երկու սամօվար, մի գորգ և մի քանի կահկարասիք: Չարամիտները չեն գտնված»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ռուսական էսկադրաների դերը: Այժմ, երբ Պորտ Արտուրը, հերոսական բազմամսեայ պաշտպանութիւնից յետոյ, ընկաւ, բնականաբար, ընդհանուրի ուշադրութիւնը պէտք է գրաւէ ռուսական 2-րդ էսկադրան և նոյն իսկ 3 րդ էսկադրան, որի մասին այնքան խօսվում է: Այդ առիթով «Рус. Вѣд.» լրագիրը այն կարծիքն է յայտնում, թէ ռուսաց նաւախմբերը եթէ պատշաճաւոր կերպով զեկավարվեն, ծովապետ Տօգօն անկարող կը լինի արգելել Ռօժեստվենսկու և ծովապետ Ֆելկերզամի միացումը, այսինքն այն էսկադրաների միացումը, որոնք գտնվում են այդ ծովապետների հրամանատարութեան ներքոյ: Սակայն ծովապետ Տօգօն, շարժվելով դէպի Հնդկական ովկիանոսը, կը հասնի կարեւոր ռազմագիտական հետեւանքի: Արագաբար հասնելով Մադագասկարի մօտ, ծովապետ Տօգօն իր երևումով Աֆրիկայի ափերում թոյլ չի տայ, որ նոր կազմվող 3-րդ խաղաղ ովկիանոսեան էսկադրան միանայ Ռօժեստվենսկու նաւատորմին: Այդ ժամանակ պատերազմական գործողութիւնների նախաձեռնութիւնը կանցնի Տօգօի ձեռքը, որից և կախված կը լինի արդէն վճռական ընդհարման տեղի և ժամանակի ընտրութիւնը. իսկ ծովապետ Ռօժեստվենսկին պէտք է պաշտպանողական դեբում հանդիսանայ: «Սակայն աւելորդ փքրոտութիւն կը լինի—նկատում է լրագիրը—համարել այդ հիման վրա Ռօժեստվենսկու վիճակը վտանգաւոր: Ովկիանոսի լայնարձակ տարածութեան վրա ամէն բան կախված է մի շարք չը նախատեսված պատահարներից և ծովապետի եռանդից ու համարձակութիւնից: Ծովապետ Ռօժեստվենսկին իր տրամադրութեան ներքոյ ունի ամէն տեսակ կօմբինացիաների հարուստ պաշար այն դէպքում, երբ հանդիպի ճապօնական նաւատորմի գերազանց ույժերի հետ: Ովկիանոսում ունենալ հանդիպումից խուսափող մի նաւատորմ շատ դժուար է, իսկ երբեմն ուղղակի անհնարին է: Մեր էսկադրան, կարիքի դէպքում, կարող է նահանջել Կարմիր ծովի միջոցով և գնալ հանդէպ եկող աջակցութեանը, կամ, խոյս տալով կռուից, անցնել դէպի Աւստրալիայի ափերը և այդ տեղից շրջանային ճանապարհով գնալ դէպի Վլադիվօստոկ: Չը պէտք է մոռանալ, որ ծովապետ Ռօժեստվենսկու ծրագիրները մեզ անյայտ են և որ ամէն մի ճակատամարտի ելքը կախված է շրջապատող կացութեան մի շարք պայմաններից, որոնց իմանալը անհնարին է պատերազմի բեմից տասնեակ հազարաւոր վերստ հեռու տեղից:»

—Վիէննայի «N. F. P.» լրագրի պատերազմական աշխատակիցը մի քանի հետաքրքրական հակադրութիւններ է անում: Հոկտեմբերի 2 ին Ռօժեստվենսկին մեկնեց Լիբավայից. հոկտեմբերի 9-ին տեղի ունեցաւ Հուլլի միջնադէպը, 13 ին Ռօժեստվենսկին հասաւ Վիգօ, 16 ին—Տանժէր, որը թողեց 24-ին, իսկ դեկտեմբերի 6-ին հասաւ Բարեյուսոյ հրուանդանը, որ կէս ճանապարհ է Դեղին ծովից: Ենթադրում են, որ Ռօժեստվենսկու էսկադրան, որի մէջ կան նաւեր, որոնք կարող են 7—8 հազար ծովային մղոն տեղ անցնել, առանց ածուխի թարմ պաշար վերցնելու, անընդհատ կը լողայ մինչև Դիէգօ-Սուարէց՝ Մադագասկարի հիւսիսային ափում: Դրա համար կը պահանջվի 8—16 օր, որոնց ընթացքում Ռօժեստվենսկին կը միանայ Ֆելկերզամի էսկադրայի հետ: Բարեյուսոյ հրուանդանից մինչև Դեղին ծովը հասնելը ռուսաց էսկադրան դեռ պէտք է 7—8 հազար ծովային մղոն տեղ անցնէ: Հաշւելով 240 մղոն օրական, պէտք է ենթադրել, որ նաւատորմին դեռ պէտք է 30 օր հասնելու համար արեւելեան-ասիական ջրերը, այն է յունվարի վերջին: (Слово)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

20 դեկտեմբերի

ՏՕԿԻՕ, 19 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Հրատարակված է Տօգօի պրօկլամացիան, որի մէջ ասված է, որ Պորտ-Արտուրի պաշարման գիծը կարճացել է: Այսուհետև այդ գիծը տարածվելու է Տալիէնվանեան ծովախորշից դէպի հիւսիս-արևմուտք՝ մինչև Հարաւային հրուանդանը: Պաշարման գիծն ամփոփում է ամբողջ Լեաօդունեան թերակղզին: Պաշարումը կամ շրջափակութիւնն այդ գծից արևմուտք չէ տարածվում: Ինչպէս երևում է, ճապօնացիները մտադիր են բաց անել Դալնին օտար առևտուրի համար: Ներկայումս այդ նաւահանգիստը մտնելու կը թոյլատրեն միայն յատուկ թոյլտուութիւն ունեցող նաւերին:

21 դեկտեմբերի

ԲԱՐԱՆՕՎԻՉԻ, 20 դեկտեմբերի: Առաւօտեան ժամը 10 ին Բարանօվիչի կայարանը ժամանեց Նորին Կայսերական Մեծութիւնը Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրօվիչի հետ, իր շքախմբով: Կայարանի առաջ կանգնեցրած էին զինուորներ: Թագաւոր Կայսրը, անցնելով զօրքերի առջեւով, ողջունեց, իսկ յետոյ զօրքերն անցկացան հանդիսաւոր քայլով և արժանացան Կայսերական «շնորհակալութեան»: Դրանից յետոյ Կայսրը շնորհաւորեց զօրքերին արշաւանքի պատճառով ու ցանկացաւ բարեբաղդ վերադարձ, օրհնելով ամէն մի զօրամասին սրբերի պատկերներով: Հրաժեշտը սրտառուչ էր: Կայսերական գնացքը մեկնեց Բարանօվիչի, ուր Կայսրը հրաժեշտ տուեց արտիլլէրիական 16-դ բրիգադային: Մինսկի նահանգապետի եռանդուն գործունէութեան շնորհիվ՝ ամէն տեղ օրինակելի կարգ էր տիրում:

ԿԻԵՎ: 20 դեկտեմբերի: Երկաթուղիների գնացքները բաւական ուշ են տեղ հասնում բուք բորանի պատճառով: Երկու օր է մայրաքաղաքի պօստը չէ ստացվում:

ՏՕԿԻՕ, 20 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Ճապօնացիները երէկ շտուրմով գրաւեցին Վանտայի մարտկոցը: Նօգիի զեկուցման մէջ Վանտայի գրաւման մասին ասված է, որ ճապօնական կենտրօնական և ձախ սիւները սկսեցին Վանտայի շտուրմը առաւօտեան ժամը 9-ին. Նրանք աջողութեամբ օգտվեցին ռմբակոծութեան արդիւնքներից: Զօրքերը խուժեցին մարտկոցը և վերջնականապէս գրաւեցին: Ճապօնացիները խլել են 7 թնդանօթ: Սունշուշանից էլ ճապօնացիների պատերազմական աւարը կազմում են 7 թնդանօթ: Գիշերվայ ընթացքում ռուսները դատարկեցին մի քանի մարտկոցներ և առաւօտեան պայթեցրին Պորտ Արտուրի նաւահանգստում եղած նաւերի մեծ մասը:

ՉԻՖՈՒ, 19 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Ցերեկվայ ժամը 4 ին նաւահանգիստ եկան ճապօնական 3 հատ մեծ հականականաւեր: Ռուսները երէկ իրանք պայթեցրին իրանց մարտկոցներից 2 ը երկաթուղու մօտերը՝ մարդկանց և ռազմամթերքի պակասութեան պատճառով. բացի դրանից՝ ռուսները պայթեցրել են «Բաեանը»: «Սմելիյ» և «Բօյկիյ» հականականաւերը երէկ դուրս եկան Պորտ-Արտուրից: Նրանց դրութիւնն անյայտ է:

21 դեկտեմբերի

ՄՈՒԿԴԷՆ, 20 դեկտեմբերի: (Սեփ. Թղթ.): Ճապօնացիներն ամրացրել են Լեաօեանի շրջակայքը: Երկու ամիս շարունակ օրական աշխատում էին 250,000 մարդ: Տօկիօի գործարանները եռանդով արտադրում են բրդէ կըտորներ բանակի համար: Դիրքերում խաղաղ է:

ՄՕՍԿՎԱ, 20 դեկտեմբերի: Մօսկվա-Կուրսկի երկաթուղու գծի վրա սաստիկ բուք է: Գնացքները տարվում են զոյգ շոգեշարժերով և սաստիկ ուշանում են:

ՉԻՖՈՒ, 20 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Կիաօ-Ջաօից եկած հեռագրի համաձայն՝ ռուսական «Սվետլիյ» և «Բօդրիյ» հականականաւերը, նոյնպէս և մի առևտրական նաւ 800 զինուորներով ժամանեցին Կիաօ-Ջաօ: Այստեղ ժամանած ռուսական հականականաւերը զինաթափ արվեցին և յետոյ ճապօնական հականականաւերը թողին նաւահանգիստը և հեռացան:—Պորտ-Արտուրում գտնվում են 15,000 հիւանդ և վիրաւոր և 5000 հոգի կուելու ընդունակ և ապաքինվող, որոնք պէտք է պաշտպանեն մարտկոցները:

ԼՕՆԴՕՆ, 20 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Ճապօնական դեսպանութիւնը հրատարակեց հետևեալ հեռագիրը. «Տօկիօ, 20 դեկտեմբերի: Գեներալ Նօգին զեկուցանում է, որ Տուն, Կիկվանշան և Մա մարտկոցները ռուսները դատարկեցին և պայթեցրին: Դեկտեմբերի 19-ի առաւօտեան ճապօնացիները գրաւեցին Ն. և Մ. մարտկոցները և բարձունքները: Համարեա ռուսական բոլոր նաւերը պայթեցրըված են դեկտեմբերի 19-ին՝ նաւահանգիստը մտնելու ժամանակ: Նոյն առաւօտվանից ճապօնացիները դադարեցրել են իրանց գործողութիւնները՝ մինչև որ բանակցութիւնները վերջանան»:

ՄՈՒԿԴԷՆ, 19 դեկտեմբերի: (Սեփ. Թղթ.): Տէլինում չինական 4 բանկ փակելու կեղծ լուրն առաջացել է հետևեալ ձևով. տեղական բանկիրները, որ փոխառութիւն էին անում ռուբլիով, շահագործում էին ռուբլու անկումը, բայց որովհետև ինտենդանտութիւնը մատակարարներին վճարում էր արծաթով կամ թուղթ փողով համաձայն նրանց ցանկութեան, այդ պատճառով դադարեց ռուբլու արժէքի տատանումը: Շահագործողները, վրդովվելով, աշխատում են կեղծ լուրերով ռուս իշխանութիւններին ներկայացնել իբր պատճառ իրանց սնանկութեան:

ՄԻՆՍԿ, 20 դեկտեմբերի: Ցերեկվայ ժամը 4 և 10 րոպէին Մինսկ կայարանով անցկացաւ Թագաւոր Կայսրը և Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրօվիչը շքախմբով միասին: Բօբրույսկում՝ 20° ցրտի պատճառով, Բարձրագոյն հրամանով կարգադրվեց չընդունել ոչ մի պատգամաւորութիւն: Տեղի կուննայ հասարակ զօրատես:

ՏՕԿԻՕ, 20 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Գեներալ Նօգին ուղարկել է հետևեալ զեկուցումը գեներալ Ստէսսէլի անձնատուր լինելու վերաբերութեամբ բանակցութիւններ առաջարկելու մասին. «Երեկոյեան ժամը 5 ին Շույշիինի մօտ ճապօնական դիրքերի առջևի գծի վրա երևաց ռուսական բանակցողը և ճապօնական օֆիցէրներին յանձնեց մի նամակ, որ ես ստացայ երեկոյեան ժամը 9-ին: Այդ նամակի բովանդակութիւնը հետևեալն է. «Դատելով ճապօնացիների գրաւած դիրքերի ընդհանուր դրութիւնովը, բերդի դիմադրութիւնն այլ ևս անօգուտ եմ գտնում և մարդկային աւելորդ զոհերն արգելելու նպատակով՝ առաջարկում եմ սկսել անձնատուր լինելու մասին բանակցութիւններ: Համաձայնութեան դէպքում՝ բարեհաճեցէք նշանակել կոմիսարներ քննելու անձնատուր լինելու եղանակը և պայմանները և ընտրելու այն տեղը, ուր կարող էին կոմիսարներն իրար հանդիպել:»—Այսօր բանակցող ուղարկեցի գեներալ Ստէսսէլին հետևեալ պատասխանով. «Ձեր անձնական առաջարկութեանը անձնատուր լինելու մասին պատիւ ունիմ տեղեկացնելու, որ ես նշանակել եմ կօմիսար շտաբի գլխաւոր գեներալ Իժիչիին: Այդ օֆիցէրը կը պատահի ձեր կօմիսարների հետ դեկտեմբերի 20 ին, կէսօրին Շույշիինում: Երկու կողմերի կօմիսարները պէտք է լիազօրութիւն ունենան անձնատուր լինելու դաշնագիրն ստորագրելու՝ չը սպասելով վաւերացման, որ դաշնագիր անյապաղ գործադրութեան մտնի: Կօմիսարների լիազօրութիւնները պէտք է ստորագրվեն բանակցող կողմերի բարձրագոյն զինուորական իշխանութիւնների կողմից:»

ՏՕԿԻՕ, 20 դեկտեմբերի: (Րէյտէր): Պորտ-Արտուրի անձնատուր լինելու մասին խորհրդակցութիւնը վերջացաւ երեկոյեան $4^1/_2$ ժամին: Համաձայնութեան են եկել պաշտօնական ակտն ստորագրելու կարգի վերաբերութեամբ: Հաւատացնում են, որ ճապօնացիների առաջարկած պայմաններն ընդունվել են:

ՄՈՒԿԴԷՆ, 20 դեկտ: (Սեփ. Թղթ.): Երէկ աջ թևի վրա ամբողջ օրը ուժեղ թնդանօթաձգութիւն էր կատարվում պաշարողական թընդանօթներից:

ՉԻՖՈՒ, 21 դեկտ. (Րէյտէր): Առաւօտեան այրվեցին «Րէտվիզանը», «Պօլտավան» և «Պալլադան». կէս օրից յետոյ նրանք դեռ այրվում էին: Ռուսները պայթեցրին «Սեվաստօպօլը»:

ՉԻՖՈՒ: (Րէյտէր): Բացի եկած 4 ականանաւերից, երէկ Պորտ-Արտուրից փախան «Սմելիյ» և «Բօյկիյ» ականանաւերը, նոյնպէս մի փոխադրանաւ: Վերջինի վրա կային 800 վիրաւոր զինուոր: Անձնատուր լինելու վճիռն ընդունող զինուորական խորհուրդը վճռել է այդ նաւերի փախուստի հարցը: Վիրէնը Ստէսսէլից թոյլտուութիւն է խնդրել փրկելու նաւերը: Ստէսսէլը հաճութեամբ համաձայնվել է և նրանք փախել են նաւահանգստից երեկոյեան ժամը 6 ի և 11-ի միջև, չը հանդիպելով ճապօնացիների:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: 21 դեկտեմբերի: Գեներալ Ստէսսէլի ամենահպատակ հեռագիրը յանուն Նորին Կայսերական Մեծութեան. 1) «1904 թւի դեկտեմբերի 15-ին. Բերդի դրութիւնը դառնում է չափազանց դժուար: Մեր գլխաւոր թշնամիներն են ցինգան, որ հնձում է մարդկանց և տասնումէկ դիւյմանոց ռումբերը, որոնց հանդէպ չը կայ, ոչ պատւար, ոչ թաշուտոց: Շատ քիչ մարդ է մնացել, որ ցինգով հիւանդացած չը լինի: Մեզ հնարաւոր բոլոր միջոցները ձեռք են առնված, բայց ցինգան աճում է: Անգործ նստելը, թշնամու կրակը տասնմէկ դիւյմանոց ռումբերով դէպի ամենայն կողմ, առանց որ մենք կարողանանք պատասխանել շնորհիւ ռումբերի պակասութեան ցինգան և բազմաթիւ սպաների կորուստը, այս բոլորը օր աւուր թուլացնում են բերդապահներին. սպանված աւագ սպաների թւի մեծութիւնը ցոյց է տալիս թէ որքան մեծ են մեր կրած կորուստները: Տասն գեներալներից սպանված են երկուսը՝ Կօնդրատենկօ և Ցերպիցկիյ. մեռաւ Րազնատօվսկին: Վիրաւորված են երկու՝ ես և գեներալ Նադէին, թեթև վէրք է ստացել Գօրբատօվսկին: Ինն գնդապետներից սպանված են երկու՝ իշխան Մաչաբելի և Նաումենկօ, վէրքերից մեռան երկու՝ Դունիչ և Գլագօլեվ. վիրաւորված են չորսը՝ Գանդուրին, Սավիցկիյ, Գրիազնօվ և Տրետեակօվ: Սպանված է սահմանապահ զօրքի գնդապետ Ենտուսօվ. վիրաւորված է երրորդ պահեստի բատալիօնի փոխ-գնդապետ Պօկրօվսկիյ: Վիրաւորված են հաբիւրապետ եսաուլ Կօնցիւիչ. դաշտային թընդանօթաձիգ գնդի գնդապետ Իրման: Դաշտային թնդանօթաձիգների ութ գնդապետներից սպանված է Պետրօվ: Վիրաւորված են փոխ-գնդապետներ՝ Լապէրօվ, և Րօմանօվսկիյ, կապիտան Բենուա և փոխ-գնդապետ Դօբրօվ: Թեթև վիրաւորված են փոխ-գնդապետ Սաբլուկօվ և 57-միլլի մետրանոց բատարէյի հրամանատար կապիտան Պետրենկօ: Միւս շտաբ-օֆիցէրներից սպանված և մեռած են մի քանի հոգի: Վիրաւորների տոկոսն ահագին է: Շատ վաշտեր վարում են պրապօրշչիկները: Միջի թւով իւրաքանչիւր վաշտի մէջ 60 մարդուց աւելի չէ: Դեկտեմբերի 5-ին ճապօնացիները չեն համարձակվում շտուրմ գործել: Երէկ նրանք 5-րդ ամրութեան տակ ական պայթեցրին: Մօտ 20 համարձակ ճապօնացիներ վեր թռան, բայց բոլորն էլ ոչնչացան

սուիններով և ռումբերով. իսկ ճապօնացիները օր ու գիշեր կրակ էին թափում ամեն տեղ տասն և մէկ դիւյմանոց ռումբերով, մանաւանդ հիւանդանոցների վրա, գիտենալով, որ մեր բոլոր վիրաւոր հերոսները ամենափոքր հնարաւորութեան դէպքում նորից լցրացնում են պաշտպանների շարքերը։ Հիւանդանոցներում հիւանդ և վիրաւորներ կան մինչև 14 հազար և ամեն օր գալիս են մինչև 300 մարդ։—Հեռագիր 1904 թւի դեկտեմբերի 15-ից. «Երէկ առաւօտեան տասներորդ ժամին ճապօնացիները պայթեցրին 3-դ մարտկոցի ամրութեան մի մասը, և ապա, սաստիկ ռմբակոծելով ամբողջ ճակատը և մանաւանդ 3-դ մարտկոցը, ցերեկվայ մօտ մէկ ժամին փոսից և գլասիսից, ուր նստած էին, յարձակում գործեցին պատնէշի վրա։ Երկու յարձակումները յետ մղվեցին, բայց ճապօնացիները գրաւեցին պայթիւնի ձագարը և, զօրեղացած պահեստի զօրքով, խմբերով սկսեցին թռչել անցնել փոսի վրայով։ Մօտ 5 ժամին նրանք գրաւեցին պատնէշը, իսկ երեկոյեան մօտ երկու բատալիօն զօրքով մտան մարտկոցի ներսը։ Մերոնք կռւում էին խրամատներից, որ սաստիկ քանդված էր։ Մեր զօրքերի մի մասը մտաւ բերդի քարաշէն ներքնայարկը, բայց ճապօնացիները ներքնայարկի ելքի դիմացը դրին գնդաձիգներ և դրանով ամեն հնար խլեցին ներքնայարկում եղածներից դուրս գալու և գրոհ տալու։ Մեր 3 հակայարձակումները դրսից պահեստազօրքի միջոցով չը կարողացան աջողվել, և մարտկոցը մնաց նրանց ձեռքում։ Մեր կորուստները նշանաւոր են, մանաւանդ օֆիցէրների կորուստը։ Աջողվեց մարտկոցի մէջ եղած գինուորներին դուրս հանել լուսամուտով։ Այդ մարտկոցը գրաւելուց յետոյ ճապօնացիները դառնում են բերդի հիւսիս-արևելեան ամբողջ ճակատի տէրը։ Կարող ենք դիմանալ միայն մի քանի օր։ Մենք համարեա ռումբեր չունենք։ Միջոցներ ձեռք կառնեմ, որ փողոցներում կոտորած թոյլ չը տամ։ Ցինգան շատ է կոտորում բերդապահներին։ Ես այժմ ունեմ հրացանի տակ 10,000 հոգի և բոլորն էլ տկար են։ Գեներալ Ֆօկը և Նիկիտինը իսկական հերոս-օգնականներ են։»—Ջիֆուի հիւպատոս Տիդէմանի ամենահպատակ հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով 1904 թւի դեկտեմբերի 20-ից. «Ժամանեցին «Վլաստնիյ», «Սերդիտիյ» և «Սկօրիյ» ականանաւերը, լուր բերելով, որ այսօր պէտք է կայանայ Պօրտ-Արտուրի յանձնելը ճապօնացիներին։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Մշակի» այսօրվայ համարի հետ ուղարկում ենք գաւառների մեր բաժանորդներին Հ. Առաքելեանի Մեսրոպեան Հանրամատչելի գրադարանի յայտարարութիւնը։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. Ստեփանեան
Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վելեամինովսկայա փ. № 8.
ա. օ.

Թիֆլիսի Ժողովարան
Չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին նշանակված է
ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ
ընդհանուր հիմունքներով։

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
նախկին օրդինատօր Մոսկվայի համալսարանի կլինիկայի
Ընդունում է յատկապէս միզանցքասեռական, սիֆիլիսի և կաշու հիւանդութիւններ ունեցողներին։ Ընդունելութիւնն ամեն օր՝ 10—11 ժամին առաւօտեան և 6—8 ժամին երեկոյեան։ Ռտիշչեվսկի № 1, «Պօժարնի կօմանդի» դիմացը. տէլէֆօն № 11. 6—10

Մելիք-Բախտամեան եւ ընկ.
Պուշկինեան փողոց
առաջիկայ տօների առիթով առաջարկում է
ԼՕՌՈՒ ՄԵՂՐ
30 կ. ֆունտը, 11 րուբլի պուդը կարգ I տեսակի 60 կ. ֆունտը։ Զանազան տեսակ պանիրներ։ 2—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ
Ձեռնարկութիւն Կայսերական թատրօնների արտիստ Լ. Դ. Դոնսկոյի
Այսօր, չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 22-ին, բենեֆիս Location-ի գանձապահուհի, Ա. Ա. Սմանօվայի մասնակցութեամբ տ.տ. Տուլլերի, Միխայլօվսկայի, Շիխուցկօյ-Մինչենկօյի, Խաբէտօնօվայի. Պ.պ. Բօգդանօվիչի, Պօլուեանօվի, Գալեցկու, Դեմեանօնկօի, Զալիպսկու և Մուրատօվի։
Պարերը կը դնէ բալէտմէյստր Ե. Ի. Չիօվասսի Պրիմա-բալերինա Ե. Ս. Լենչէվսկայա։
Կը ներկայացվի
«Ե Վ Գ Է Ն Ի Յ Օ Ն Ե Գ Ի Ն»
օպերա 3 գործ. 7 պատկ. երաժ. Չայկօվսկու։
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին։
Տոմսակները ծախվում են կասսայում սովորական գնով։
Պատրաստում են ներկայացնելու ՄԱՆԴԱՐԻՆԻ ՈՐԴԻ, օպեր. 1 գործ. երաժ. Կիւի.

Ս. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆԻ
ԼՈՒՍԱՏՊԱՐԱՆՈՒՄ
վաճառվում են հետևեալ հրատարակութիւնները.

Վեհափառ Հայրիկ հայ վիպասաններով խմբանկարը	25 կ.
Ներսէս V	15 »
Գր. Արծրունի	15 »
Ռ. Պատկանեան	30 »
Պ. Ադամեան	20 »

ԲԱՑ-ՆԱՄԱԿՆԵՐ հայ գործիչների, աւերակների տիպերի և տեսարանների նկարներով մօտ 100 տեսակ. 1-ը 4 կօպ., 10-ը 30 կ., 100—2 ր., 1000—18 ր. և աւելին զիջումով. 10 ր. և աւելի պատւէրողը ճանապարհածախս չէ վճարում։ Կայ և 60 տեսակ եգիպտական օրինակելի բաց նամակներ 1-ը 10 կօպ.։ Ընդունում ենք ամեն տեսակ լուսատիպ պատւէրներ։
Դիմել՝ Фото-цинкографія С. Согомоняна, Тифлисъ, Базарная, 22. 4—5

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
I
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
հայերէնից ռուսերէն.
Լոյս տեսաւ ԱՌԱՋԻՆ պրակը Գինը 1 ր.։
Բառարանի բաժանորդագինը ճանապարհածախսով 5 ր., Ռուսերէնից հայերէն բառարանի բաժանորդների համար 4 ր.։
II
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
ռուսերէնից հայերէն։
Լոյս տեսաւ ԵՕԹԵՐՈՐԴ պրակը, գինը 1 ր. 20 կ.։ Բաժանորդագինը ճանապարհածախսով 7 ր.։ Բացված է բաժանորդագրութիւն նաև ռուսերէնից հայերէն առձեռն բառարանի համար։ Բաժանորդագինը 2 ր. 50 կօպ.։
Գաւառներից և օտար քաղաքներից պէտք է դիմել ուղղակի ինձ հետևեալ պարզ հասցէով. Тифлисъ, А. С. Дагбашяну. Թիֆլիսում բաժանորդ կարելի է գրվել «Գուտտենբերգ» գրախանութում։ 3—5

18 96
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼԻԼԱ-ԼԻՍ
դուխի
ԼԻԼԱ-ԼԻՍ
օ-դը-կօլօն
ԼԻԼԱ-ԼԻՍ
սապօն
Ընկերութիւն
ԲՐՕԿԱՐ և ԸՆԿ.
(15) հ. դ. փ. ա. մ. յլ. 2—6

ԲԺԻՇԿ Ս. Զ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր, ժ. 2—3 և 5—7 երեկոյեան, իսկ տօն օրերին առաւօտեան ժամը 10—11. Սօլօլակի փող. № 6.
(ա. օ.) 22—50

ԵՂԲ. Ա. եւ Ա. ՄԻԼՕՎՆԵՐԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ
Մանրածախսի խանութում
(Գօլօվինսկի պրօսպէկտ, կադէտների կօրպուսի դիմացը)
ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՏՕՆԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ
ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՎՈՒՄ ԵՆ ՆՈՒԷՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Յատկապէս պատրաստված զգեստներ բանւածքներով։
Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 23 ին
ԽԻՍՏ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ ԿԸ ԾԱԽՎԵՆ
ԶԱՆԱԶԱՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ
և բրդէ կտորեղէններ 7-ից մինչև 9 արշինանոց կտորներով։
Գներն առանց սակարկութեան:
չ. հ. 1—2

դարձրէք գործարանի մարկայի վրա «ԳՐՈՂ ԱՄՈՒՐ»

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՕԳՏԱԿԱՐ ՆՈՒԷՐ

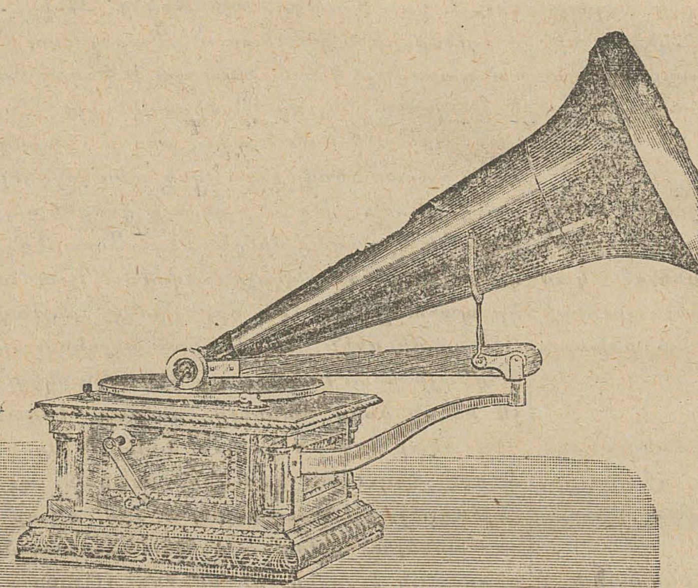

Ստացվել են ահագին քանակութեամբ պլաստինկաներ, ամենանոր ժամանակներում գրված, ամեն տեսակ երգեր և զանազան լեզուներով։
Գներն ԷԺԱՆ են
Կօնցէրտային մամբրաններ 3 րուբլուց սկսած աւելի թանգ գնով։

ՏՕՆԱՐՄ-ՀՍԿԱՅ
ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ“
TRADE MARK
"GRAMMOPHON"
ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄԱՐԿԱՆ
Թիֆլիս, Գօլօվինսկի պրօսպէկտ։ 1—10 Հեռախօս № 69.

Աղաւաղումներ և պլաստինկաներ գնելու ժամա-

Լոյս տեսաւ և վաճառվում են
ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՓԻՆԵԱՆԻ
ԾՈՑԻ և ՊԱՏԻ 1905 Թ.
„ՇԻՐԱԿ“
Պատկերազարդ օրացոյցները
Ճոխ բովանդակութեամբ և գունաւոր տպագրութեամբ
(Եօթներորդ տարի)
Համառոտ բովանդակութիւնը

Ծոցի օրացոյցը պարունակում է ամենակարևոր և օգտակար տեղեկութիւններ՝ տոմարագիտական, աստղաբաշխական, վաճառականական, գիտական, ժամանակագրական, պատմական, բժշկական, առողջապահական, կենդանաբուժական, գիւղատնտեսական, ճանապարհորդական, տնտեսական, օրէնսգիտական, բանաստեղծական, կենսագրական, երգիծաբանական, վիճակագրական, արհեստագիտական և այլ տեղեկութիւններ. նաև վիճակաբան։
Ունի առանձին յաւելուած «ԵԱՊՕՆԻԱ», ռուս-ճապօնական պատերազմի առթիւ։

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ բացի օրացուցական և լուսնային տեղեկութիւններից, պարունակում է իր մէջ ընտիր մտքեր և աֆօրիզմներ ականաւոր հեղինակների, եկեղեցական և ազգային տօների պատմական բացատրութիւններ, հեթանոսական սովորութիւններ, բժշկական և անասնաբուժական տեղեկութիւններ յայտնի հայ և օտար բժիշկների, խորհրդածութիւններ հեղինակաւոր հայ անձանց. ազգային քնար—բանաստեղծութիւններ, երգիծաբանական հատուածներ, ճապօնական ազգային սովորութիւններ, հայկական կեանքից նշանաւոր դէպքեր, տնտեսական խորհուրդներ, հետաքրքիր նորութիւններ, պատմական ժամանակագրութիւն, կենսագրութիւններ, անեկդօտներ հայ և օտար նշանաւոր մարդկանց կեանքից, առածներ, ժողովրդական երգեր, պարերգեր, լէլէներ, արկածալի դէպքեր Զէյթունի և Սասունի կեանքից և այլն և այլն։
Տախտակը ներկայացնում է մի գեղեցիկ նկար «Հայ բանաստեղծներ» իրանց գլուխ ունենալով, Խրիմեան հայրիկը։
«Շիրակ» օրացոյցները զարդարված են Աբովեանի, Նազարեանի, Նալբանդեանի, Րաֆֆու, Գամառ-Քաթիպայի, Ներսէս Վարժապետեանի, Շերենցի Յ. Պարոնեանի և Պէշիկթաշլեանի պատկերներով իրանց կենսագրութեամբ։ Մանրամասն բովանդակութիւնը ցանկացողները կարող են ստանալ ձրի։
ՊՐԷՄԻԱ. «Շիրակ» օրացոյցներից երկուսը միասին գնողները կը ստանան ձրի, իբրև պրէմիա, առանձին գրքով Յ. Պարոնեանի «Երգիծաբանական Հատուածներ» գիրքը, որը պարունակում է Պարոնեանի մի քանի սուր, ծիծաղաշարժ յօդուածները։ Պրէմիան առանձին կը վաճառվի 20 կօպէկով։ Պահանջեցէք «Շիրակ» օրացոյցները վաճառողներից և պրէմիան ձրի։
Ցանկացողները թող շտապեն, որ պատուէրները ժամանակին ճշդութեամբ կարողանանք կատարել։
Մեծ քանակով գնողներին լինում է մեծամեծ չափով զեղչ և մի և նոյն ժամանակ ճանապարհածախս չեն վճարում։
Գները՝ ծոցինը 20 կօպ., պատինը—50 կօպ.։
Դիմել՝ Александрополь, типографія «Ширакъ» Карапетъ Апинянцъ. արտասահմանից—Alexandrople, Karapet Apinian (Caucase)։
13—18 Կ. Ափինեան

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 21-го декабря 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Типогр. Т—ва С. Назарянца и К. п. ф. «ГЕРМЕСЪ». Мад. ул. № 15.